

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

การศึกษารั้งนี้เป็นการศึกษาชีวิตครอบครัวในชุมชนแออัดชอยสวนพลูพัฒนา โดยเน้นศึกษาสภาพชีวิตครอบครัวและภาวะจิตใจของลูกหลานวัยประถมวัยที่มีฐานะมั่นคง ไม่ต้องรับภาระสงเคราะห์จากกองสังคมสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร และครอบครัวฐานะไม่มั่นคงที่ได้รับการสงเคราะห์จากกองสังคมสงเคราะห์ และยังได้เปรียบเทียบการอบรมสั่งสอนบุตรในครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและไม่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการแบ่งประเภทครอบครัวจากข้อมูลการสัมภาษณ์ อีกทั้งยังได้เปรียบเทียบการอบรมสั่งสอนบุตรในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวต่างกัน และยังได้เปรียบเทียบการระแวดระวังของมารดาในครอบครัวที่มีความมั่นคงและไม่มีความมั่นคง และยังได้ศึกษาสภาพชีวิตครอบครัวที่ไม่มีฐานะมั่นคงและฐานะไม่มั่นคง เช่น ภูมิหลังและโครงสร้างของครอบครัว อาชีพรายได้ รายจ่ายและภาวะหนี้สิน และความสัมพันธ์ภายในครอบครัวด้วย

การศึกษารั้งนี้ เป็นการสัมภาษณ์โดยมีแบบสอบถามเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์และยังได้ใช้การสังเกตการณ์ (Observation) ไปพร้อม ๆ กันด้วย

ผลจากการศึกษาพบว่า

1. ส่วนที่เกี่ยวกับภูมิหลังโครงสร้างของครอบครัว

1.1 ภูมิหลังครอบครัว

ก. ภูมิลำเนาเดิม ภูมิลำเนาเดิมทั้งของหัวหน้าครอบครัว และภรรยาส่วนใหญ่จะมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ปรากฏมาก ได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม นครราชสีมา ส่วนจังหวัดอื่น ๆ มีน้อยลงมา นอกจากนี้ ยังมีภูมิลำเนาจากภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ ตามลำดับ ส่วนอาชีพเดิมในชนบทนั้น

พบว่า ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยหัวหน้าครอบครัวมีอาชีพการเกษตรกร ร้อยละ 86 ภรรยาอาชีพเสริมทางการเกษตรกร ร้อยละ 90 ส่วนอาชีพอื่น ๆ เช่นลูกจ้าง กรรมกร ฯลฯ

ส่วนภรยานั้น สาเหตุของการย้ายเข้าสู่กรุงเทพฯ เนื่องจากโอกาสในการหางานทำที่คิดว่า เช่นกัน โดยในครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงภรรยาย้ายเข้ากรุงเทพฯ เพื่อโอกาสในการหางานทำที่คิดว่า ร้อยละ 60 และในครอบครัวฐานะไม่มั่นคง ร้อยละ 48 ส่วนสาเหตุอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ ย้ายตามครอบครัว ทำการเกษตรไม่ได้ผล ศึกษาต่อ และอื่น ๆ (หมิ่นตามสามี ทะเลาะกับพ่อ แม่ ฯลฯ)

ค. ที่อยู่อาศัยแห่งแรกในกรุงเทพฯ ทั้งสามีและภรรยาที่มีฐานะมั่นคงและไม่มั่นคงจะมีที่อยู่แห่งแรกในชุมชนแออัด โดยหัวหน้าครอบครัวเขาอยู่ในชุมชนแออัด ร้อยละ 94 ภรรยาอยู่ในชุมชนแออัด ร้อยละ 88

ง. ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และในชุมชนทั้งสามีและภรรยาจะอยู่ในกรุงเทพฯ และชุมชนแออัดมากกว่า 10 ปีขึ้นไป คือหัวหน้าครอบครัวที่อยู่ในกรุงเทพฯ 10 ปีขึ้นไป มีร้อยละ 62 และอยู่ในชุมชนแออัดชอยสวนพัฒนามากที่สุด ร้อยละ 58 ส่วนภรรยาทั้งสองกลุ่มอยู่ในกรุงเทพฯ นาน 10 ปีขึ้นไปมากที่สุด ร้อยละ 56 และอยู่ในชุมชนแออัดนานที่สุด 10 ปีขึ้นไป ร้อยละ 46

จ. การศึกษา ครอบครัวทั้งสองแบบหัวหน้าครอบครัวมีการศึกษาระดับ ชั้น ป.4-ป.7 มากที่สุด ถึงร้อยละ 58 เช่นเดียวกับภรรยาของทั้งสองครอบครัวที่มีการศึกษาระดับชั้น ป.4-ป.7 มากที่สุดคือ ร้อยละ 62

1.2 โครงสร้างของครอบครัว

ก. แบบครอบครัวส่วนใหญ่ครอบครัวทั้งสองแบบจะเป็นครอบครัวเดี่ยว ร้อยละ 92 ครอบครัวขยาย ร้อยละ 8 สมาชิกในครอบครัว 5-6 คนมากที่สุดคือ ร้อยละ 58 และมีจำนวนบุตรที่อาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน 3 คนมากที่สุด คือ ร้อยละ 56

ข. อายุของหัวหน้าครอบครัวอยู่ระหว่าง 33-38 ปี มากที่สุด คือ ร้อยละ 36 ในขณะที่ภรรยาอายุระหว่าง 27-32 ปี มีมากที่สุด คือร้อยละ 32

และที่ใกล้เคียงกันคือ อายุระหว่าง 33-38 ปี มีร้อยละ 28

อายุแรกสมรสของหัวหน้าครอบครัวทั้งสองกลุ่มจะอยู่ระหว่าง 21-26 ปี ร้อยละ 50 และอายุแรกสมรสของภรรยาอยู่ระหว่าง 21-26 ปีเช่นกัน คือร้อยละ 54 และปรากฏว่า ภรรยาแต่งงานอายุต่ำกว่า 20 ปีมีมากพอสมควร คือร้อยละ 43

และทั้งหัวหน้าครอบครัวและภรรยาจะแต่งงานครั้งเดียวเท่านั้น คือสามีแต่งงานครั้งเดียว ร้อยละ 64 ภรรยาแต่งงานครั้งเดียว ร้อยละ 92

2. อาชีพ รายได้ รายจ่ายและภาวะหนี้สิน

2.1 การทำงานของหัวหน้าครอบครัว

ก. อาชีพ อาชีพของหัวหน้าครอบครัวนั้นแบ่งเป็นอาชีพที่มีความมั่นคง คือมีรายได้สม่ำเสมอ และอาชีพไม่มั่นคงคือมีรายได้ไม่สม่ำเสมอ กลุ่มละ 25 ครอบครัว ชื่ออาชีพมั่นคงได้แก่ ข้าราชการ ค้าขาย มีร้านหรือแผงของตนเอง พนักงานบริษัท โรงแรม ยาม การโรง ในสถานที่ราชการ อาชีพไม่มั่นคง ได้แก่ กรรมกรทั่วไป รับจ้าง กรรมกรก่อสร้าง ช่างไม้รายวัน เก็บเศษวัสดุ เป็นต้น

ข. รายได้ ครอบครัวฐานะมั่นคงจะมีรายได้ระหว่าง 61-70 บาท มากที่สุดคือ ร้อยละ 32 ในขณะที่หัวหน้าครอบครัวฐานะไม่มั่นคงมีรายได้ระหว่าง 31-40 บาท มากที่สุดคือ ร้อยละ 20 และเท่ากับหัวหน้าครอบครัวที่มีรายได้ระหว่าง 51-60 บาท และทั้งสองครอบครัวจะไม่มีรายได้พิเศษ

2.2 การทำงานของภรรยา

ก. อาชีพ ภรรยาของครอบครัวทั้งสองประเภท ส่วนใหญ่จะมีอาชีพ เพื่อเป็นการช่วยหารายได้ให้แก่ครอบครัว เช่น ขายอาหารในชุมชน ตักเย็บเสื้อผ้า ตักเย็บเสื้อโหล รับจ้างทั่วไป พนักงานทำความสะอาด หาบเร่ เป็นต้น

ข. รายได้ ภรรยาครอบครัวฐานะมั่นคงที่ทำงานส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 21-30 บาทต่อวัน ร้อยละ 24 และภรรยาครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงมีรายได้ระหว่าง 10-20 บาทต่อวันมากที่สุด

2.3 รายได้ รายจ่าย และภาวะหนี้สินของครอบครัว

ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงส่วนใหญ่จะมีรายได้อยู่ระหว่าง 3,001-3,500 บาทต่อเดือน คือร้อยละ 36 ขณะที่ในครอบครัวฐานะไม่มั่นคงจะมีรายได้ระหว่าง 1,000-1,500 บาทต่อเดือน มากที่สุด คือร้อยละ 32 ความเพียงพอระหว่างรายได้ออกกับรายจ่าย ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงจะมีความเพียงพอทุกเดือน ร้อยละ 76 ในขณะที่ครอบครัวฐานะไม่มั่นคงจะไม่พอแทบทุกเดือนมากถึง ร้อยละ 60

ภาวะหนี้สิน ครอบครัวฐานะมั่นคงจะไม่มีภาวะหนี้สิน ร้อยละ 88 ในขณะที่ครอบครัวฐานะไม่มั่นคงจะมีหนี้สินถึง ร้อยละ 80

3. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ในส่วนของความสัมพันธ์ในครอบครัวนั้น ได้ทำการศึกษาถึงการดื่มสุรา การเล่นเกมพนันของหัวหน้าครอบครัวและภรรยา การทะเลาะวิวาทกัน และการทุบตีทำร้ายร่างกาย ซึ่งกันและกัน การมีภรรยาของสงฆ์ ความดีในการพบุศกรภรรยาไปเที่ยวนอกบ้าน ความใกล้ชิด อ่อนนุ่ในครอบครัว และไคแบ่งออกเป็นครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวดีและความสัมพันธ์ไม่ดี และพบว่า ในครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงจะมีความสัมพันธ์ในครอบครัวดีกว่าครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงนั้นคือ ครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงจะมีความสัมพันธ์ดี ร้อยละ 84 ในขณะที่ในครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงมีความสัมพันธ์ดีเพียงร้อยละ 48 และครอบครัวฐานะมั่นคงมีความสัมพันธ์ไม่ดีร้อยละ 16 ในขณะที่ครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงมีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดีถึงร้อยละ 52

4. การช้คเเลาทางสังคม ซึ่งศึกษาในเรื่องการให้การอบรมทางสังคม ความคาดหวังของบิดามารดาต่อบุตร การฝึกสัมฤทธิผล การให้อิสระแก่ลูก ความเข้มงวด และการฝึกความเป็นระเบียบแก่บุตร ซึ่งจากข้อมูลเหล่านี้ สนับสนุนสมมติฐานที่ตั้งไว้ คือ

4.1 ฐานะครอบครัวกับการช้คเเลาทางสังคม

ก. ฐานะของครอบครัวมีผลต่อการช้คเเลาทางสังคม นั่นคือ ในครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงจะมีการช้คเเลาทางสังคมไคดี ร้อยละ 84 ในขณะที่ใน

ครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงให้การชดเชยทางสังคมได้ก็เพียงร้อยละ 32 และในครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงให้การชดเชยทางสังคมได้ไม่ถึงร้อยละ 16 ในขณะที่ครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงให้การชดเชยทางสังคมได้ไม่ถึงร้อยละ 68

ข. จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครอบครัวที่มีปัญหาและไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจ พบว่า ปัญหาของทางเศรษฐกิจของครอบครัวจะมีผลต่อการชดเชยทางสังคม เช่นกัน นั่นคือครอบครัวที่ไม่มีปัญหาทางสังคมให้การชดเชยทางสังคมได้ก็ ร้อยละ 60 ในขณะที่ครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจให้การชดเชยทางสังคมได้ก็เพียงร้อยละ 10 และครอบครัวที่ไม่มีปัญหาทางเศรษฐกิจในการชดเชยทางสังคมได้ไม่ถึงร้อยละ 40 และครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจและให้การชดเชยทางสังคมได้ไม่ถึงร้อยละ 90

4.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีผลต่อการให้การชดเชยทางสังคม นั่นคือ ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ดีจะให้การชดเชยทางสังคมได้ดีกว่าครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ไม่ดี คือ ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันดีจะให้การชดเชยทางสังคมได้ก็ ร้อยละ 75.8 ในขณะที่ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดีในการชดเชยทางสังคมได้ก็ ร้อยละ 29.4 และครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ให้การชดเชยทางสังคมได้ไม่มีเพียงร้อยละ 24.2 ในขณะที่ครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ไม่ดีให้การชดเชยทางสังคมได้ไม่มีถึงร้อยละ 70.6

4.3 การให้รางวัลและการลงโทษ

จากการวิจัยพบว่า ครอบครัวในชุมชนแออัดของสวนพฤกษศาสตร์จะมีการให้รางวัลลูกส่วนใหญ่เป็นคำชมเชยมากที่สุด และการลงโทษส่วนใหญ่จะใช้การลงโทษที่รุนแรง คือ การตัก และตี

5. ภาวะความรับผิดชอบของมารดา ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานที่ ตั้งไว้คือ ในครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงภรรยาจะมีภาวะความรับผิดชอบในครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคง นั่นคือ ในครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงภรรยามีภาวะความรับผิดชอบมีร้อยละ 80 ในขณะที่ครอบครัวที่มีความมั่นคงมีความรับผิดชอบน้อยเพียงร้อยละ 24 และครอบครัวที่มีฐานะมั่นคงภรรยามีภาวะความรับผิดชอบมากเพียงร้อยละ 20 ในขณะที่ครอบครัวที่มีฐานะไม่มั่นคงภรรยามีภาวะความรับผิดชอบมากถึงร้อยละ 76

ส่วนทัศนคติในเรื่องการศึกษาสูงสุดของลูกนั้นทั้งครอบครัวทั้งที่มีฐานะ
มั่นคงและมีฐานะไม่มั่นคงมีความเห็นว่าต้องการให้ลูกเรียนสูงสุดตามความสามารถ
ของลูก และตามกำลังที่พ่อแม่สามารถส่งได้

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบสมบูรณ์ในทุกส่วนของ
ชีวิตครอบครัว ซึ่งทำให้ต้องศึกษาแต่ละครอบครัว และเนื่องจากมีระยะเวลาในการ
ศึกษาครั้งนี้จำกัด จึงสามารถศึกษาได้เพียงกลุ่มละ 25 ครอบครัว ทำให้ข้อมูลที่ได้
บางกลุ่มมีความแตกต่างกันไม่ชัดเจนพอ ดังนั้นหากมีผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนของ
ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ที่อาศัยในชุมชนแออัด ถ้าสามารถ
ศึกษาขนาดของกลุ่มตัวอย่างได้ใหญ่ขึ้นคือ มากกว่า 50 ครอบครัว ผลการวิจัยจะ
ถูกต้องมากขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าทางสังคมวิทยาต่อศึกษาสภาพชีวิต
ครอบครัวการขัดเกลาทางสังคม หากมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าสังคมสงเคราะห์เกี่ยวกับ
ปัญหาและความต้องการแท้จริงของผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัดขอยสวณพัฒนา ต้องการ
ความช่วยเหลือก็จะเป็นประโยชน์ในการให้ความช่วยเหลือ เพราะทำให้ทราบความ
ต้องการที่แท้จริง ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามความต้องการ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย